

Briselē, 23.7.2020.
COM(2020) 329 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Jauna pieeja Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģijai: Atlantijas reģiona rīcības plāns 2.0

*Atjaunināts rīcības plāns kopīgam redzējumam par ilgtspējīgu, izturētspējīgu un
konkurētspējīgu zilo ekonomiku ES atlantiskajā reģionā*

{SWD(2020) 140 final}

SATURS

1. IEVADS	2
2. KOPĪGS REDZĒJUMS PAR ILGTSPĒJĪGU, IZTURĒTSPĒJĪGU UN KONKURĒTSPĒJĪGU ZILO EKONOMIKU ES ATLANTISKAJĀ REĢIONĀ	3
3. PĪLĀRI	4
I PĪLĀRS. OSTAS KALPO PAR ZILĀS EKONOMIKAS VĀRTIEM UN CENTRIEM	4
1. mērķis. Ostas – atlantiskās tirdzniecības vārti	4
2. mērķis. Ostas – uzņēmējdarbības katalizatori	5
II PĪLĀRS. TIEK VAIROTAS NĀKOTNĒ VAJADZĪGĀS JŪRNOZARU PRASMES UN OKEĀNZINĀTĪBA	6
3. mērķis. Pilnvērtīga izglītība, apmācība un mūžizglītība	6
4. mērķis. Okeānzinātība	6
III PĪLĀRS. ATJAUNOJAMO JŪRAS ENERGORESURSU ENERĢIJA	7
5. mērķis. Atjaunojamo jūras energoresursu nodrošināta oglekļa neitralitāte	7
IV PĪLĀRS. VESELĪGS OKEĀNS, IZTURĒTSPĒJĪGA PIEKRASTE	8
6. mērķis. Lielāka piekrastes izturētspēja	9
7. mērķis. Cīņa pret jūras piesārņošanu	9
4. RĪCĪBAS PLĀNA PĀRVALDĪBA	10
4.1. KOORDINĀCIJA	10
4.2. ĪSTENOŠANA UN ZIŅOŠANA	10
4.3. FONDU LĪDZEKĻU UN FINANŠU INSTRUMENTUMOBILIZĒŠANA	11
5. PLAŠĀKS KONTEKSTS UN <i>BREXIT</i>	12
6. SECINĀJUMS	13

1. IEVADS

Atlantijas okeāna reģiona jūrlietu stratēģija¹ 2011. gadā tika pieņemta, lai ES dalībvalstīs, kam ir robeža ar Atlantijas okeānu, atbalstītu ilgtspējīgu zilās ekonomikas attīstību. Lai šo stratēģiju īstenotu, 2013. gadā Eiropas Komisija nāca klajā ar Atlantijas reģiona rīcības plānu². Pēc apspriešanās ar ieinteresētajām personām un kā jaunu pienesumu Eiropas atlabšanā no nepieredzētās sociālekonomiskās krīzes, ko izraisījusi pašreizējā Covid-19 pandēmija, ir pienācis laiks atjaunināt reģionālās sadarbības prioritātes, lai dotu jaunu impulsu ilgtspējīgai jūrniecības ekonomikai, kas spēj radīt darbvietas.

Atlantijas okeāna zilā ekonomika 2017. gadā radīja 73,4 miljardus EUR lielu bruto pievienoto vērtību (BPV) un nodarbināja 1,29 miljonus strādājošo. Atlantija ir lielākais ES jūras baseins, kura radītās BPV īpatsvars ES zilajā ekonomikā ir 36 %. Paredzams, ka cietēji no pašreizējās krīzes būs vairāki Atlantijas okeāna zilās ekonomikas sektori, jo īpaši lielākais no tiem – piekrastes un jūras tūrisms, kas rada 27 miljardus EUR lielu BPV un nodarbina 0,76 miljonus cilvēku.

Par atbildi uz Covid-19 krīzi Eiropas Komisija jau ir pieņēmusi virkni pasākumu. Konkrēti, lai palīdzētu neitralizēt koronavīrusa pandēmijas nodarīto ekonomisko un sociālo kaitējumu, ar uzrāvienu sāktu Eiropas atveseļošanu un nosargātu un radītu darbvietas, Eiropas Komisija 27. maijā nāca klajā ar priekšlikumu par vērienīgu ekonomikas atveseļošanas plānu. Lai nodrošinātu, ka atveseļošana ir ilgtspējīga, vienmērīga, iekļaujoša un taisnīga visām dalībvalstīm, Eiropas Komisija ierosina izveidot jaunu atveseļošanas instrumentu “Next Generation EU”³, kas sakņosies spēcīgā, modernā un uzlabotā, 750 miljardus EUR vērtā ES ilgtermiņa budžetā.

ES atlabšanas centieni balstās uz ilgtspējas jēdzienu, kurš iegūlis Eiropas Komisijas 2019. gada decembrī pieņemtā Eiropas zaļā kursa⁴ pamatā. Šīs vērienīgās pasākumu paketes mērķi ir līdz 2050. gadam padarīt Eiropu par pirmo klimatneitrālo pasaules daļu un vairo mūsu planētas, ekonomikas un cilvēku veselību.

Eiropas zaļais kurss uzsver zilās ekonomikas kā kritiski svarīga virzošā spēka būtisko lomu šo mērķu sasniegšanā. Okeānu nozīme klimata pārmaiņu mazināšanā un klimatadaptācijā tiek atzīta arvien plašāk. Zilā ekonomika spēj veicināt pāreju uz tīru enerģiju, jo īpaši izmantojot augošo potenciālu, ko sniedz atjaunojamie atkrastes energoresursi, kā arī ilgtspējīgāk pārvaldot jūras telpu.

Turklāt šis sektors, popularizējot dabā balstītus risinājumus un uzlabojot ūdeņu un jūras resursu izmantošanu, klimata pārmaiņu mazināšanā var palīdzēt, piemēram, veicināt tādu jaunu proteīna avotu atrašanu un izmantošanu, kuri spēj mazināt lauksaimniecības zemes noslogojumu. Tālab Eiropas zaļā kursa ietvaros un lai aizsargātu dabu un apvērstu ekosistēmu degradēšanas tendenci, Eiropas Komisija 20. maijā pieņēma jauno ES Biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam⁵. Līdztekus tai Eiropas Komisija pieņēma arī stratēģiju “No lauka līdz galdam: taisnīgas, veselīgas un videi draudzīgas pārtikas sistēmas vārdā”⁶.

Turklāt, lai visa Eiropa jau šajā tūrisma sezonā varētu nodoties patīkamai un, galvenais, drošai vasaras atpūtai, atveseļošanas centieniem satvarā ES ir pieņēmusi tūrisma rīcībpolitikas

¹ COM(2011) 782 galīgā redakcija, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/ALL/?uri=CELEX:52011DC0782>.

² COM(2013) 279 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1395674057421&uri=CELEX:52013DC0279>.

³ COM(2020) 456 final.

⁴ COM(2019) 640 final.

⁵ COM(2020) 380 final.

⁶ COM(2020) 381 final.

vadlīnijas. Bez tam paziņojumā “Par tūrismu un transportu 2020. gadā un pēc tam” uzsvērts, cik svarīgi saskaņā ar stratēģisko pieeju ilgtspējīgai zilajai un zaļajai ekonomikai ir aizsargāt un atjaunot Eiropas dabas kapitālu uz sauszemes un jūrā.

Pārskatītais rīcības plāns veicina zilās ekonomikas atveseļošanas centienus, galveno uzmanību pievēršot sektoriem, kuros attiecībā uz Atlantijas piekrastes kopienām vienlaikus pastāv augsts ilgtspējīgas pārveides un darbvietu radīšanas potenciāls. Piemēram, pāreja uz atjaunojamo atkrastes energoresursu enerģiju ne tikai veicina ilgtspējīgu piekrastes tūrismu, bet arī piedāvā ievērojamas nodarbinātības iespējas atlantiskajā reģionā. Šā rīcības plāna rosinātā zaļā kuģošana un inovatīvas ostu darbības palīdzēs samazināt ES oglekļa un vidisko pēdu.

Šis rīcības plāns tapis ilgā procesā, kas sākās ar 2018. gadā publicēto vidusposma pārskatu⁷ un turpinājās ar augšupēju apspriešanos⁸ ar ieinteresētajām personām un atlantiskā reģiona dalībvalstīm. Vidusposma pārskatā norādīts, ka Atlantijas reģiona rīcības plāns jūrlietu jomā ļāvis īstenot vairāk nekā 1200 jaunu projektu un piesaistījis gandrīz 6 miljardus EUR lielas investīcijas, galvenokārt no ES budžeta. Tajā uzsvērts, ka jāuzlabo plāna tematiskā ievirze, kā arī pārvaldības struktūra un jāievieš uzraudzības sistēma.

2. KOPIĢS REDZĒJUMS PAR ILGTSPĒJĪGU, IZTURĒTSPĒJĪGU UN KONKURĒTSPĒJĪGU ZILO EKONOMIKU ES ATLANTISKAJĀ REĢIONĀ

Šā pārskatītā Atlantijas reģiona rīcības plāna 2.0 mērķis ir atraisīt zilās ekonomikas potenciālu atlantiskajā reģionā, vienlaikus saglabājot jūras ekosistēmas un veicinot pielāgošanos klimata pārmaiņām un šādu pārmaiņu mazināšanu. Minētais mērķis ir saskaņā ar globālajām saistībām attiecībā uz ilgtspējīgu attīstību un ir pilnībā integrēts šādās Eiropas Komisijas 2019.–2024. gada rīcībpolitiskajās prioritātēs: “Eiropas zaļais kurss”, “ekonomika cilvēku labā” un “spēcīgāka Eiropa pasaulē”.

Ar šo rīcības plānu iecerēts sasniegt septiņus mērķus, kas sagrupēti ap četriem tematiskajiem pīlāriem. Tālab būs vajadzīga konkrēta rīcība, kas mobilizēs visas attiecīgās ieinteresētās personas, kurām ir saistība ar Atlantijas okeānu.

⁷ SWD(2018) 49 final, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/swd-2018-49_en.pdf.

⁸ 2018. gada septembrī–novembrī Eiropas Komisija Grankanārijā (Spānija), Vjanā du Kaštelu (Portugāle), Dublinā (Īrija), Liverpoolē (Apvienotā Karaliste) un Bordo (Francija) organizēja vairākus īpašus ieinteresēto personu darbseminārus. Šo darbsemināru rezultāti ir pieejami tiešsaistē: <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/en/node/4400>.

3. PĪLĀRI

Jaunajā rīcības plānā ir četri pīlāri. Tas ir praktisks veids, kādā īstenot kopīgo redzējumu. Pīlāri ir savstarpēji saistīti un pēc būtības starpreģionāli. Šie četri pīlāri ir atbilde uz galvenajiem izaicinājumiem, un to mērķis ir veicināt ilgtspējīgu zilo izaugsmi un ciešāku teritoriālo sadarbību un kohēziju ES atlantiskajā reģionā. Golvejas⁹ un Belenas¹⁰ paziņojumu rezultātā īstenotās pētniecības darbības un Transatlantiskā okeāna pētniecības alianse¹¹ aptver visus pīlārus. Tās piešķir rīcības plānam starptautisku dimensiju un atbalsta tā īstenošanu, uzlabojot izpratni par Atlantijas okeāna pārmaiņām un to ietekmi uz piekrastes kopienām un izstrādājot inovatīvus risinājumus.

Pīlāri aptver jautājumus, kurus piekrastes reģioni vai valstis nespēj atrisināt, darbodamies atsevišķi, vai kuros lietderīgāk ir rīkoties kopā un tādā veidā stāties pretim izaicinājumiem, kas skar piekrastes reģionu iedzīvotāju ikdienas dzīvi.

Apspriešanās procesā un diskusijās ar piecām attiecīgajām ES dalībvalstīm saņemtās atsauksmes ir palīdzējušas noteikt konkrētus, tomēr savstarpēji saistītus un savstarpēji pastiprinošus **mērķus un vajadzīgo rīcību**. Saskaņoto mērķu un rīcības uzskaitījums nav izsmelošs.

Konkrētā rīcība un tās īstenošanas iespējas katra pīlāra gadījumā izklāstītas šim paziņojumam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā.

I PĪLĀRS. OSTAS KALPO PAR ZILĀS EKONOMIKAS VĀRTIEM UN CENTRIEM

Piekrastes tūrisms, akvakultūra, kuģubūve, kā arī jaunietekmes nozares, piemēram, atjaunojamo jūras energoresursu enerģētika, ir atkarīgas no ostu darbības vai cieši saistītas ar to. Ostām var būt liela nozīme šo nozaru ilgtspējīgā attīstībā un pārejā uz bezoglekļa ekonomiku. Lai šo iespēju izmantotu, ir jāpārskata Atlantijas okeāna ostu nozīme un potenciāls. Vienlaikus jāstiprina ostas operatoru katalizējošā loma jūrnozarū uzņēmumu attīstībā. No otras puses, ostām savā starpā jāsadarbjas, lai mobilizētu finansējumu viedām infrastruktūrām un labāk plānotu kapacitāti, kāda ļauj pielāgoties tirdzniecības izaugsmei.

Inovācija jūrniecībā var veicināt jūrā atrodošos emitentu dekarbonizāciju. Piemēram, ir pieejamas tehnoloģijas, kas samazina oglekļa emisijas no kuģiem. Pie šādām tehnoloģijām minama sašķidrināta dabasgāze, ūdeņraža ražošana, gaisa izmantošana par lubrikantu, vēja dzinēji un izplūdes gāzu tehnoloģijas. Alternatīvo degvielu uzlādes un uzpildes infrastruktūras ierīkošana ostās un kravas termināļos, arī dokos, ievērojami uzlabotu piekrastes kopienu gaisa kvalitāti.

Lai atbildētu uz iepriekš minētajām vajadzībām, pīlārs ietver **divus konkrētus mērķus** un no tiem izrietošu konkrētu rīcību.

1. mērķis. Ostas – atlantiskās tirdzniecības vārti

Rīcība

⁹ 2013. gada 24. maijā Eiropas Savienība, Kanāda un Amerikas Savienotās Valstis parakstīja vienošanos par sadarbību Atlantijas okeāna lietās. http://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/galway_statement_atlantic_ocean_cooperation.pdf#view=fit&pagedmode=none.

¹⁰ 2017. gada 13. jūlijā Eiropas Savienība, Brazīlija un Dienvidāfrika parakstīja Belenas paziņojumu par pētniecību un inovāciju Atlantijas okeānā. http://ec.europa.eu/research/iscp/pdf/belem_statement_2017_en.pdf.

¹¹ AORA dalībnieces ir ES, Amerikas Savienotās Valstis un Kanāda. Ar AORA starpniecību patlaban Atlantijas okeānu pēta jau aptuveni 25 projektos, kuros iesaistītas vairāk nekā 500 starptautiskas pētnieku grupas. <https://www.atlanticresource.org/aora>.

- ▶ Attīstīt *TEN-T* jūras maģistrāles Atlantijas okeānā
- ▶ Līdz 2025. gadam izveidot zaļo ostu tīklu
- ▶ Lai labāk savienotu Īriju un kontinentu, veicināt tuvsatiksmes kuģošanas savienojumu izveidi
- ▶ Iedarbināt atlantiskā reģiona stratēģiju attiecībā uz sašķidrināto dabasgāzi
- ▶ Izstrādāt ostu infrastruktūru modernizējošas ekostimulācijas shēmas
- ▶ Kopīgi izstrādāt atkritumu radīšanas un apsaimniekošanas plānus Atlantijas ostām

2. mērķis. Ostas – uzņēmējdarbības katalizatori

Rīcība

- ▶ Izstrādāt Atlantijas ostu “zilā paātrinājuma” shēmu, kas inovatīviem uzņēmumiem palīdzētu izvērst darbību
- ▶ Dalīties paraugpraksē, apmainīties ar idejām un problēmas risināt kopīgi
- ▶ Izvērst datu vākšanu, neaprobežojoties tikai ar tradicionālajiem (loģistikas) datiem
- ▶ Pastiprināt saziņu un datu pieejamību par ostu ekonomisko potenciālu

II PĪLĀRS. TIEK VAIROTAS NĀKOTNĒ VAJADZĪGĀS JŪRNOZARU PRASMES UN OKEĀNZINĀTĪBA

Lai izmantotu inovācijas priekšrocības un ātri ieviestu zilās tehnoloģijas, lielākā nozīme ir pareizajam prasmju kopumam. Specializēts jūrnozaru izglītības un apmācības piedāvājums, kura pamatā ir uzņēmējdarbības analīzes sistēma, spēj zilajai ekonomikai piesaistīt jaunus talantus, stimulēt produktivitāti un palielināt ES atlantiskā reģiona konkurētspēju.

Lai gan jau tagad vietējā un reģionālā līmenī darbojas specializētas kopas, efektīva jūras baseinu mēroga sadarbība spēj veicināt kvalificētu darba ņēmēju pārrobežu apriti, tā pielāgojoties mainīgajam darba tirgus pieprasījumam. Vēl viena prioritārā joma ir okeānzinātība. Okeānzinātīgi iedzīvotāji prot “savu ikdienas uzvedību pielāgot, lai pieņemtu informētus un atbildīgus lēmumus, kas veicina okeānu pārvaldību līdzradīšanas garā”¹².

Lai atbildētu uz iepriekš minētajām vajadzībām, pīlārs ietver **divus konkrētus mērķus** un no tiem izrietošu konkrētu rīcību.

3. mērķis. Pilnvērtīga izglītība, apmācība un mūžizglītība

Rīcība

- ▶ Apzināt ES atlantiskajā reģionā trūkstošās jūrnozaru prasmes
- ▶ Harmonizēt datu vākšanu jūrnozaru karjeras jomā
- ▶ Izveidot uzņēmējdarbības analīzes sistēmu un iedibināt saziņas formas, kas ļauj uzlabot uzņēmumu un apmācības sniedzēju sadarbību
- ▶ Mācoties no līdzbiedriem, iepazīt darba devēju un darba meklētāju piemeklēšanas paraugpraksi, no kuras iedvesmoties
- ▶ Izmantot esošās darba iespēju informācijas platformas un pielietot to potenciālu jūrnozaru darbvietās

4. mērķis. Okeānzinātība

Rīcība

- ▶ Iedarbināt atlantiskās zinātības mācību programmu
- ▶ Līdz 2025. gadam izveidot 25 atlantisko nozaru skolas
- ▶ Attiecīgos projektos ieviest okeānzinātības (izplatīšanas) komponenti
- ▶ Likst lietā Atlantijas okeāna Jaunatnes forumu
- ▶ Iesaistīt ES atlantiskā reģiona iedzīvotājus ar okeānu saistītās darbībās
- ▶ Iesaistīt iedzīvotājus Eiropas Jūras dienas, Starptautiskās okeānu dienas un topošās *EU4Ocean* platformas pasākumos

¹² Sk. [transatlantisko īstenošanas stratēģiju](#), ko ar pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” atbalstu izstrādājusi Transatlantiskās okeāna pētniecības alianses Jūras darba grupa okeānzinātības jautājumos.

III PĪLĀRS. ATJAUNOJAMO JŪRAS ENERGORESURSU ENERĢIJA

Eiropas zaļajā kursā atzīmēta atkrastes vēja enerģijas ražošanas būtiskā nozīme pārejā uz klimatneitrālu ekonomiku. Tajā uzsvērts, ka atkrastes vēja potenciālu atraisīt varēs tad, ja jūras telpa tiks pārvaldīta ilgtspējīgāk. Tālab jāturpina labās iestrādes, kas gūtas reģionālajā sadarbībā, kuru aktīvi veicina Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģija un tās rīcības plāns. Šajā sakarībā Komisija 2020. gada pēdējā ceturksnī nāks klajā ar stratēģiju par to, kā ES attīstīt atjaunojamo atkrastes energoresursu enerģijas ražošanu. Minētās stratēģijas pamatā līdz ar citām iestrādēm ieguls arī Atlantijas reģiona rīcības plāns 2.0.

ES atlantiskais reģions ir līderis jauna veida atjaunojamo jūras energoresursu¹³ izstrādēs, īpaši okeāna enerģijas un peldošo atkrastes vēja enerģijas iekārtu jomā, kā arī vieta, kur šīs izstrādes tiek izmēģinātas. Lai sasniegtu nākamo izstrādes posmu, proti, sekmīgāko prototipu komercgatavību, ir svarīgi saglabāt līderību tehnoloģiju jomā, noturēt piesaistītos talantus un nodrošināt tīru enerģiju par pieņemamu cenu, vienlaikus ņemot vērā potenciālo ietekmi uz jūras vidi un šīs ietekmes mazināšanas iespējas.

Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģijā iesaistītās valstis cieši sadarbojas jūras telpiskās plānošanas jomā.

Šā pīlāra satvarā tiek raudzīts atbildēt uz vairākiem savstarpēji saistītiem izaicinājumiem, proti, kā palielināt piekļuvi finansējumam, saņemt vajadzīgo politisko un sabiedrības atbalstu un kā visā reģionā veicināt zināšanu apmaiņu un ieviest pieejamo paraugpraksi.

Lai atbildētu uz iepriekš minētajām vajadzībām, pīlārs ietver **vienu konkrētu mērķi** un no tā izrietošu konkrētu rīcību.

5. mērķis. Atjaunojamo jūras energoresursu nodrošināta oglekļneitralitāte

Rīcība

- ▶ Apzināt, kādiem konkrētiem mērķiem dažādos Atlantijas okeāna reģionos var izmantot atjaunojamo jūras energoresursu enerģiju, un ņemt vērā šādas izmantošanas ietekmi uz vidi
- ▶ Viscaur Atlantijas okeānā apzināt labākās vietas atjaunojamo energoresursu enerģijas (arī atkrastes vēja) parkiem, identificēt blakusesošās ostas un ņemt vērā šādu parku potenciālo ietekmi uz jūras vidi
- ▶ Stimulēt inovatīvu atjaunojamās enerģijas iekārtu ieviešanu
- ▶ Pamatojoties uz stratēģiskā energotehnoloģiju plāna (*SET* plāns) filozofiju un virzoties uz šā plāna mērķu sasniegšanu, saliedēt ES atlantiskajā reģionā radušās dažādās atjaunojamo jūras energoresursu iniciatīvas
- ▶ Ar piemērotiem saziņas līdzekļiem vairot sabiedrības informētību par atjaunojamajiem energoresursiem Atlantijas okeānā
- ▶ Stiprināt Eiropas okeāna enerģētikas kopienu sadarbību

¹³ Atjaunojamie jūras energoresursi aptver atkrastes vēja enerģijas (uz grunts fiksētas un peldošas iekārtas) un okeāna enerģijas (viļņu un plūdmaiņu enerģija) jomu.

IV PĪLĀRS. VESELĪGS OKEĀNS, IZTURĒTSPĒJĪGA PIEKRASTE

Nemot vērā cilvēka darbību daudzumu un intensitāti ES piekritīgajos Atlantijas okeāna krastos, šis reģions uzskatāms par mazaizsargātu. Daudzviet piekrasti posta arī lielas vētras, plūdi un erozija, kuru ietekme līdz ar klimata pārmaiņām, visticamāk, pastiprināsies. Gan ANO Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes ziņojums “Okeāns un kriosfēra klimata pārmaiņu ietekmē”^{14,15}, gan Zemes novērošanas programmas *Copernicus*¹⁶ ikgadējais ziņojums par okeānu stāvokli¹⁷ prognozē, ka jūras līmenis turpinās celties aizvien straujāk un biežāki kļūs ekstremāli laikapstākļu notikumi (jūras karstuma viļņi, vētras paisums).

Lai pasargātu piekrastes biotopus un biodaudzveidību, kā arī riskam pakļauto infrastruktūru un saimnieciskās darbības, ir vajadzīgi klimata riska pārvaldības un pielāgošanās pasākumi. Jūras un piekrastes biotopi būtu jāsauglabā un patiesi jānovērtē, konkrēti tādēļ, lai attīstītu jaunas jūras un piekrastes tūrisma iespējas. Šajā konkrētajā ekonomikas sektorā aprites ekonomikai, nulles piesārņojumam, energoefektivitātei un biodaudzveidības saglabāšanai vajadzētu būt par vadošajiem principiem, kuri ļaus izstrādāt ilgtspējīgāku praksi, kas dod labumu vietējai attīstībai un vietējai nodarbinātībai visa gada garumā.

Lai gan pēdējo desmitgažu laikā kuģu drošums ir uzlabojies, jūras piesārņojuma risks, ko rada apzināta vai nejauša naftas un citu kaitīgu produktu noplūde, saglabājas augsts. Efektīvai noplūžu un to ietekmes riska pārvaldībai nepieciešama starpnozaru, reģionāla līmeņa sadarbība.

Vēl viena nopietna problēma ir jūras piesārņojums un jo īpaši piesārņojums ar plastmasu. Atlantijas pludmales tiek piesārņotas un videi tiek kaitēts ar vērtīgiem, reciklēšanā izmantojamiem materiāliem. Tos varētu savākt un ievadīt atpakaļ ekonomikā, kas tādā veidā kļūtu apritīgāka. Piekrastes reģioni un iedzīvotāji var jūras piegružojumu apkarot atlantiskā mērogā, ar koordinētu un sistemātisku rīcību papildinot pašreizējās iniciatīvas, kas tiek īstenotas saskaņā ar Konvenciju par jūras vides aizsardzību Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā (*OSPAR*)¹⁸, ES Jūras stratēģijas pamatdirektīvu¹⁹ un ES stratēģiju attiecībā uz plastmasu²⁰. Pētījumi pierādījuši, ka arī zemūdens trokšņa iedarbība var dažādā veidā kaitēt jūras dzīvniekiem, vieglākajos gadījumos izraisot uzvedības maiņu, bet smagākos – pat bojāeju. Īpaši liela nozīme Atlantijas okeāna veselīguma saglabāšanā un atjaunošanā un piekrastes izturētspējas nodrošināšanā būs Eiropas zaļā kursa uzdevumam “veselīgi okeāni, jūras, piekrastes un iekšzemes ūdeņi”.

Lai atbildētu uz iepriekš minētajām vajadzībām, pīlārs ietver **divus konkrētus mērķus** un no tiem izrietošu konkrētu rīcību.

¹⁴ <https://www.ipcc.ch/srocc/home/>.

¹⁵ ANO Klimata pārmaiņu starpvaldību padomei tika uzdots novērtēt zinātniskos klimata pārmaiņu pierādījumus.

¹⁶ www.copernicus.eu.

¹⁷ <http://marine.copernicus.eu/2nd-ocean-state-report-available/>, <http://marine.copernicus.eu/3rd-ocean-state-report-now-available/>.

¹⁸ Konvenciju par jūras vides aizsardzību Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā (OSPAR konvencija) parakstīšanai atvēra Oslo un Parīzes komisiju ministru sanāksmē Parīzē 1992. gada 22. septembrī. To pieņēma kopā ar nobeiguma deklarāciju un rīcības plānu. *OSPAR* dalībnieces ir visas piecas ES dalībvalstis, kas īsteno Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģiju.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32008L0056>.

²⁰ COM(2018) 28.

6. mērķis. Lielāka piekrastes izturētspēja

Rīcība

- ▶ Demonstrēt visaptverošu brīdināšanas un novērošanas sistēmu, kas palīdz reaģēt uz klimata pārmaiņu aizvien biežāk izraisītajām vētrām un plūdiem
- ▶ Veidot sinerģijas starp esošajām ES piekrastes novērošanas un aizsardzības un brīdināšanas un monitoringa infrastruktūrām un aktīvāk izvērst okeāna novērojumus *in situ*
- ▶ Veidot testēšanas laukumus un pilotapgabalus, kuros izmēģināt piekrastes aizsardzības metodes, un popularizēt dabā balstītus risinājumus
- ▶ Veicināt ilgtspējīgu praksi piekrastes un jūras tūrisma jomā
- ▶ Kopējā reģistrā apkopot nacionālās un reģionālās stratēģijas un pasākumus, kas saistīti ar klimata pārmaiņu rosinātiem piekrastes pielāgojumiem, kuru pamatā iegūluši riska novērtējumi un riska pārvaldības plāni, un dalīties paraugpraksē
- ▶ Veidot informatīvas kampaņas Atlantijas okeāna piekrastes iedzīvotājiem
- ▶ Izglītot jauniešus un piekrastes iedzīvotājus par to, kā notiek krasta līnijas veidošanās un kā pielāgoties jūras līmenim, kad tas ceļas
- ▶ Dalīties paraugpraksē par jūras telpiskās plānošanas izmantošanu piekrastes pielāgošanas, izturētspējas un dažādo piemērojamo vides ietekmējuma novērtējumu^{21,22,23} vajadzībām
- ▶ Aizsargāšanas nolūkā kartēt piekrastes mitrājus un monitorēt to spēju piesaistīt oglekli

7. mērķis. Cīņa pret jūras piesārņošanu

Rīcība

- ▶ Izveidot “piekrasti nepiegružojošas kopienas” pilotprojektu
- ▶ Ar jau esošiem rīkiem apzināt galvenos jūras piegružojuma, kā arī (ne)tīša piesārņojuma avotus, izplatības ceļus un karstos punktus
- ▶ Uzņēmējdarbībā veicināt rīcību, kuras pamatā ir aprites ekonomikas idejas, izstrādāt stimulus un vidiskās sertifikācijas shēmas

²¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV L 26, 28.1.2012., 1.–21. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2014/52/ES (2014. gada 16. aprīlis) (OV L 124, 25.4.2014., 1.–18. lpp.).

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/42/EK par noteiktu plānu un programmu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV L 197, 21.7.2001., 30.–37. lpp.).

²³ Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV L 206, 22.7.1992.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 97/62/EK (1997. gada 27. oktobris) (OV L 305, 8.11.1997., 42. lpp.), Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1882/2003 (2003. gada 29. septembris) (OV L 284, 31.10.2003., 1. lpp.), Padomes Direktīvu 2006/105/EK (2006. gada 20. novembris) (OV L 363, 20.12.2006., 368. lpp.), Padomes Direktīvu 2013/17/ES (2013. gada 13. maijs) (OV L 158, 10.6.2013., 193. lpp.).

- ▶ Kopīgi rīkoties, lai sabiedrībā veicinātu problēmas izpratni, piemēram, rīkojot pludmales dienas, kuru laikā iedzīvotāji sapulcējas un satīra kādu jūrmalas posmu
- ▶ Veicināt “gružu zvejošanu”, mudinot zvejniekus nogādāt krastā atkritumus, kas parasto zvejas darbību laikā nonākuši zvejas tīklos
- ▶ *OSPAR* konvencijas satvarā kolektīvi rīkoties, īstenojot reģionālo jūras piegružojuma rīcības plānu
- ▶ Veicināt koordinētu un efektīvu tās rīcības īstenošanu, kas no ES dalībvalstīm prasīta Jūras stratēģijas pamatdirektīvā un vērsta pret jūras piegružošanu un zemūdens troksni
- ▶ Atbalstīt Savienības civilās aizsardzības mehānisma un Bonnas un Lisabonas nolīgumu satvarā notiekošo darbu pie (ne)tīša piesārņojuma novēršanas, satīrītgatavības un seku likvidēšanas
- ▶ Veicināt nozarisku sadarbību, kas ļauj koordinēt reaģēšanas darbības uz jūras un krastā

4. RĪCĪBAS PLĀNA PĀRVALDĪBA

4.1. KOORDINĀCIJA

Politiskā koordinācija atrodas iesaistīto valstu iecelto par jūrlietām atbildīgo ministru rokās. Dalībvalstis nosaka politiskās pamatnostādnes (arī Atlantijas reģiona stratēģijas ģeogrāfisko darbības jomu), izvērtē īstenošanas norisi un uzsver iniciatīvas paredzētās atbildības uzņemšanos. Apspriedušās ar Eiropas Komisiju, dalībvalstis var nolemt Atlantijas reģiona stratēģijas dalībnieku loku paplašināt, iekļaujot tajā jebkuru ieinteresēto valsti.

Operacionālo koordināciju nodrošina Atlantijas reģiona stratēģijas komiteja, kas savu funkciju ietvaros darbojas kā rīcības plāna lēmējstruktūra (izpildstruktūra) un nodrošina piekrastes reģionu pārstāvju pienācīgu iesaistīšanos (saskaņā ar ES dalībvalstu attiecīgo konstitucionālo sistēmu). Relevanto fondu un finansēšanas struktūru, kā arī citu struktūru pārstāvjus pēc vajadzības (piemēram, ja to prasa kāds no sanāksmes darba kārtības punktiem) var uzaicināt kā novērotājus. Eiropas Komisijai šajā komitejā ir pastāvīgās locekles statuss.

Pārvaldības struktūru darba kārtību, funkcijas un reglamentu precīzāk noteiks konkrētā darba specifikā.

4.2. ĪSTENOŠANA UN ZIŅOŠANA

Šis rīcības plāns ir aicinājums piekrastes reģioniem, privātajam sektoram, pētniekiem, valsts iestādēm un citiem ķerties pie tādu projektu izstrādes, kas ļauj sasniegt iepriekš nosauktos mērķus. ES atlantiskajā reģionā jau pastāvošajām un jaunveidotām partnerībām šā rīcības plāna piedāvātās iespējas būtu jāizmanto zināšanu apmaiņā un inovēšanā.

Lai īstenošana būtu efektīva, jāizpilda vairāki pamatnosacījumi, kas prasa jau agrīnā posmā pieņemt skaidrus lēmumus. Minētie nosacījumi ir šādi:

- pirms pārskatītā rīcības plāna īstenošanas dalībvalstīm tas jāapstiprina; iesaistītajām valstīm jāatzīst, ka rīcības plāna prioritātes katra aptver vairākas rīcībpolitikas, ministrijas un valdības līmeņus; valstis nosaka prioritātes, uzņemas atbildību, valsts un reģionālā līmenī salāgo rīcībpolitikas un fondus, veicina reģionālo iestāžu un privāto

ieguldītāju līdzdalību esošo mehānismu un sistēmu ietvaros un, pamatojoties uz valsts kapacitāti, nodrošina attiecīgos līdzekļus un resursus;

- Atlantijas reģiona stratēģijas komiteja rīcības plānu periodiski pārskata un atjaunina (t. i., nosaka un atjaunina prioritārās jomas) un ierosina/apstiprina galvenās darbības, kā arī var iezīmēt konkrētus projektus;
- Eiropas Komisija veicina stratēģisku pieeju ES līmenī, arī nodrošina koordināciju un, ciktāl iespējams, finansējuma salāgošanu ar esošajām ES iniciatīvām un instrumentiem²⁴, kuri ir relevanti pīlāriem un saskaņotajai rīcībai;
- valdības attiecīgi (arī ar Atlantijas reģiona palīdzības mehānisma atbalstu) valsts līmenī uzrauga un izvērtē nacionālo progresu un sniedz īstenošanas norādījumus;
- būtu jāiesaista galvenās ieinteresētās personas, to vidū valsts, reģionālās un vietējās iestādes, ekonomikas un sociālās jomas subjekti, pilsoniskā sabiedrība, akadēmiskās aprindas un nevalstiskās organizācijas; šādu iesaisti veicina arī sabiedriski pasākumi (piemēram, ikgadēji forumi, uzņēmumu–uzņēmumu un uzņēmumu–investoru ātrās iepazīšanās pasākumi);
- Atlantijas reģiona stratēģijas komiteja, izmantojot periodisko un progresa līdzsekošanu, atskaitīsies politiskā līmenī un būs atbildīgā par rīcības plāna īstenošanas nodrošināšanu;
- ģpašs palīdzības mehānisms sniegs sagatavojošu atbalstu ES dalībvalstīm un palīdzēs īstenot katram pīlāram atbilstošos mērķus; atbalstam būtu jāietver arī ieinteresēto personu iesaistīšana un palīdzēšana ar partnerību veidošanu, kā arī visu to datu vākšana, kas vajadzīgi, lai izveidotu bāzes scenārijus, uzraudzītu progresu un ziņotu par to un uzturētu Atlantijas jūras datu centru²⁵;
- ar Atlantijas reģiona rīcības plānu un vispārīgāko Atlantijas reģiona jūrlietu stratēģiju saistītā saziņa visos līmeņos – valsts, reģionālajā un vietējā – ir kopēja ES un tās dalībvalstu atbildība; minētā palīdzības mehānisma satvarā tiks izstrādāta un koordinēta konsekventa komunikatīva pieeja visā ES atlantiskajā reģionā.

Lai sekotu līdzī rīcības plāna īstenošanai un palīdzētu novērtēt, cik lielā mērā sasniegti tā mērķi, tiks izveidota ģpaša uzraudzības un izvērtēšanas sistēma. Šīs pastāvīgās pārskatīšanas rezultāti kalpos par pamatu nākamībā iespējamiem rīcības plāna grozījumiem.

4.3. FONDU LĪDZEKĻU UN FINANŠU INSTRUMENTUMOBILIZĒŠANA

ES budžetā finansējums Atlantijas reģiona rīcības plānam nav paredzēts. Plāns tiks īstenots galvenokārt ar mobilizējamiem ES un valstu līdzekļiem un finanšu instrumentiem, kam ir saistība ar plāna mērķiem un paredzēto rīcību. Rīcības plāna pieņemšanas laiks izvēlēts tā, lai vadošās iestādes no ES dalībvalstīm un piekrastes reģioniem varētu iedvesmoties, kad tās gatavos partnerattiecību nolīgumus un programmas, kuru izstrādi plānots pabeigt līdz 2020. gada beigām.

Attiecībā uz nākamo plānošanas periodu (2021–2027) šis paziņojums ieskicē, kāds finansējums būs vajadzīgs, lai nodrošinātu sekmīgu paredzētās rīcības paveikšanu. Šim finansējumam būs jānāk gan no publiskajām – valstu un ES – investīcijām, gan no privātiem līdzekļiem.

²⁴ Ievērojot un neskarot attiecīgo fondu, programmu un projektu izvērtēšanas procedūru un kritēriju novērtējumu.

²⁵ <https://maritime.easme-web.eu/>.

ES dalībvalstu un piekrastes reģionu rīcībā ir:

- Eiropas strukturālie un investīciju fondi (ESI fondi) un konkrēti:
 - Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds (EJZF) un
 - Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), kas ietver Eiropas teritoriālās sadarbības programmas;
- pamatprogrammu “Apvārsnis 2020” un “Apvārsnis Eiropa” pētniecības programmas;
- mazajiem un vidējiem uzņēmumiem paredzētā *COSME* programmas daļa;
- Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments;
- *Erasmus +* programma izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā;
- vides un klimata pasākumu programma *LIFE*;
- Reformu atbalsta programma (pēc finansiāla un tehniska atbalsta pieprasījuma);
- ES civilās aizsardzības mehānisms, kas ļauj novērst pārrobežu riskus un sagatavoties tiem un reaģēt uz jūras piesārņojumu uz ūdens un krastā.

Teritoriālās sadarbības programmas, jo īpaši *Interreg* Atlantijas reģiona programma, veicina transnacionālo sadarbību, kāda ir arī šā rīcības plāna mērķis.

Lielu daļu atbalsta ES plāno sniegt, izmantojot finanšu instrumentus. 2013.–2017. gada laikposmā Eiropas Investīciju banka ir piešķirusi gandrīz 3 miljardu EUR aizdevumus savienojamības un zaļo tehnoloģiju projektiem ES atlantiskajā reģionā, tādējādi kļūstot par otro lielāko finansējuma avotu pēc Eiropas Reģionālās attīstības fonda. Arī Eiropas Stratēģisko investīciju fonds ir piedalījies, sniedzams garantijas, kas mazina risku publiskajiem un privātajiem investoriem. Šie aizdevumi un garantijas izmantotas kopā ar dotācijām no ES programmām. *BlueInvest* platforma, kas darbību sāka 2019. gada septembrī, atvieglo mazo un vidējo uzņēmumu piekļuvi finansējumam. Tādā veidā tie, izmantojami apmācību uzņēmējdarbības gatavībai un dotācijas tādām darbībām kā tālāka attīstība vai demonstrējumi, varēs tirgū piegādāt jaunus produktus vai pakalpojumus. Komisijas priekšlikumā par programmu *InvestEU* – Eiropas Stratēģisko investīciju fonda pēcteci 2021.–2027. gada laikposmam – būs likts lielāks uzsvars uz tādu ES mērķu sasniegšanu kā dekarbonizācija vai aprites ekonomika.

5. PLAŠĀKS KONTEKSTS UN *BREXIT*

Šā rīcības plāna īstenošanai izmaiņas ES tiesību aktos nav vajadzīgas. Rīcības plāna mērķis ir stiprināt ES rīcībpolitikas, kas attiecas uz ES atlantisko reģionu, un palielināt to sinerģijas, lai tādējādi atbalstītu ilgtspējīgu, noturīgu un konkurētspējīgu zilo ekonomiku ES atlantiskajā reģionā. Konkrēti tas ietver ES rīcībpolitikas un programmas tādās jomās kā ostas un savienotība²⁶, atjaunojamo energoresursu enerģija²⁷, izglītība un prasmes²⁸, klimata pārmaiņu ietekmes mīkstināšana un, konkrētāk, Prasmju programmā paredzētā rīcība, pielāgošanās klimata pārmaiņām²⁹, vide³⁰ un pētniecība un inovācija³¹.

²⁶ Ostas pakalpojumu sniegšanas sistēma un kopīgie noteikumi par ostu finanšu pārredzamību: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32017R0352>.

²⁷ Pārskatītā Atjaunojamo energoresursu direktīva:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018L2001&from=LV>.

²⁸ Jaunā Prasmju programma Eiropai: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=LV>.

²⁹ Eiropas zaļais kurss: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>.

³⁰ Jūras stratēģijas pamatdirektīva un dažādie piemērojami vides ietekmējuma novērtējumi attiecībā uz atkrastes vēja enerģiju.

³¹ https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/oceans-and-seas_en.

Rīcības plāna atbalsta bāzi var paplašināt, piesaistot specializētas ieinteresēto personu grupas un tālab strādājot ar jau iedibinātiem tīkliem, tādiem kā Eiropas Biznesa atbalsta tīkls³², *FARNET*³³ un reģionālās un vietējās kopas jeb klasteri. Tiks meklētas sinerģijas ar citām starpvaldību struktūrām, piemēram, Konvenciju par jūras vides aizsardzību Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā³⁴ un Transatlantisko okeāna pētniecības aliansi³⁵, kuras ar šo rīcības plānu vieno līdzīgais ģeogrāfiskais tvērums un darbības joma.

Kopš 2020. gada 1. februāra Apvienotā Karaliste vairs nav Eiropas Savienības dalībvalsts. To, cik lielā mērā un ar kādiem noteikumiem Apvienotā Karaliste piedalīsies Atlantijas reģiona rīcības plānā, noteiks šis trešās valsts statuss.

6. SECINĀJUMS

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi apstiprināt šajā paziņojumā izklāstīto rīcības plānu un ievirzi. Turklāt Komisija aicina Reģionu komiteju un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju sniegt atzinumu par šo iniciatīvu.

³² <https://een.ec.europa.eu/>.

³³ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/node_en.

³⁴ <https://www.ospar.org/convention>.

³⁵ <https://www.atlanticresource.org/aora/site-area/background/howweare>.